

Lietuviškos variacijos
Donald'o Woods'o
Winnicott'o tema

Tomas Kajokas

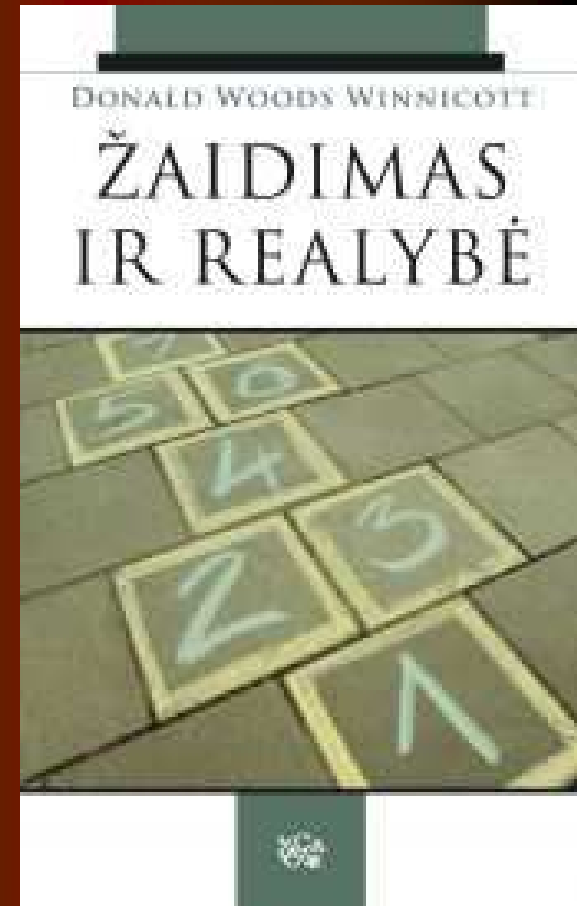
2009

Akivaizdus motyvas

Lietuvos psichoanalizės draugijai
atžymint dvidešimtmetį lietuvių
kalba pasirodė psichoanalizės
klasiko knyga

**Donald'o Woods'o Winnicott'o
"Žaidimas ir realybė"**

*(Iš anglų kalbos vertė Milda
Morkytė. – Vilnius: Vaga, 2009.
– 248 p.)*

Smagusis aspektas (I)

Lietuva ima atrasti naujus psichoanalizės vardus:

Erich'o Fromm'o vienvaldystė jau pirmais nepriklausomybės metais buvo atmiešta

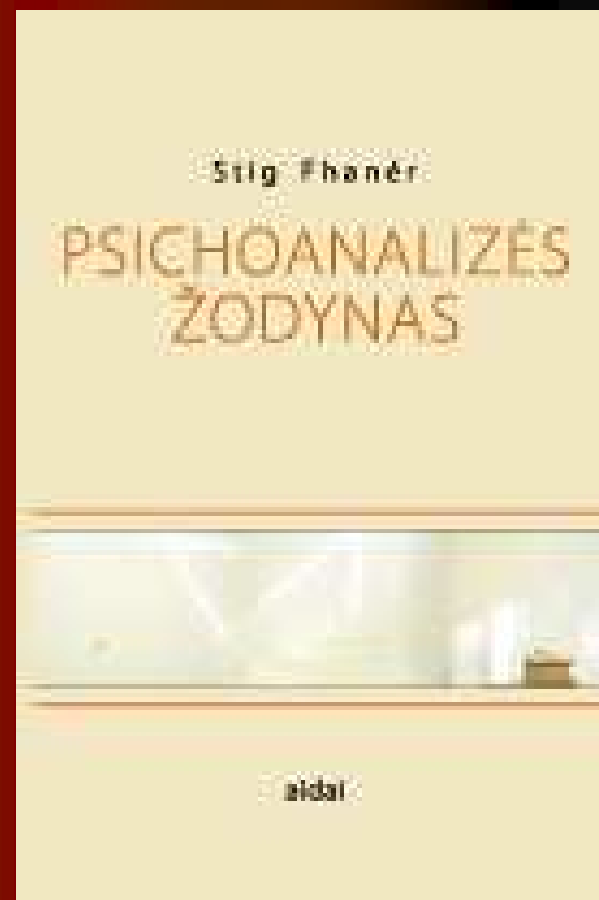
S.Freudo raštais (tegu ir senoku ir nepapildytu S.Freud'o „Įvadu į psichoanalizę“ ir „Anapus malonumo principo“) ir puikia, bet beveik dingusia iš akiračio

Patrick Casemant'o „Mokausi iš paciento“. Prieš dešimtį metų pasirodė vienas pirmųjų psichoterapijos vadovėlių – iš suomių kalbos išversti

Veikko Tahkos „Psichoterapijos pagrindai“.

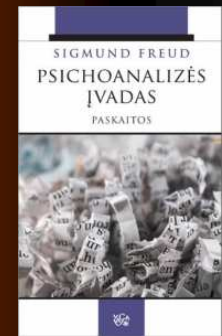
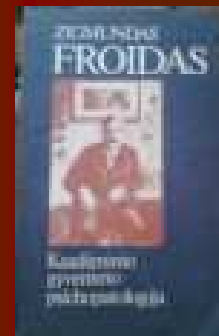
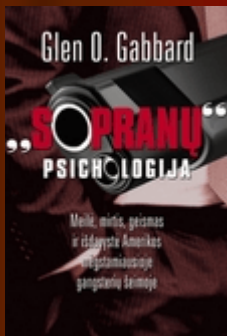
Smagusis aspektas (II)

- Itin svarbiau laikičiau nepriekaištingai išverstą ir 2005 Aidų leidyklos išleistą **Stig Fhaner „Psichoanalizės žodyną“**
- Knygą iš danų kalbos vertė kalbos norminimo profesionalė **dr. Loreta Vaicekauskienė**
- Konsultavo – **prof. Danutė Gailienė** ir **psichoanalitikė Stasė Meškauskienė**
- Žodyno pabaigoje pateikiami psichoanalitinių terminų atitikmenys lietuvių, anglų ir vokiečių kalbomis
- Jame pasiūlyti lietuviški atitikmenys beveik visoms sąvokoms iš EPF atskiru leidiniu išleisto šešių kalbų **Laplanche ir Pontalio „Glossar“** (1997)

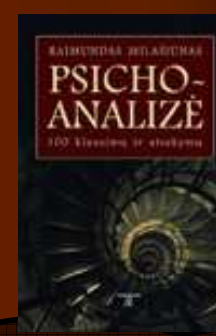
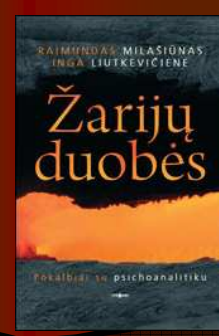
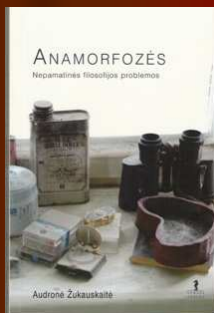

Smagusis aspektas (III)

Populiari literatūra

Filosofinė literatūra

Pakartotiniai leidimai

Lietuvių autorių literatūra

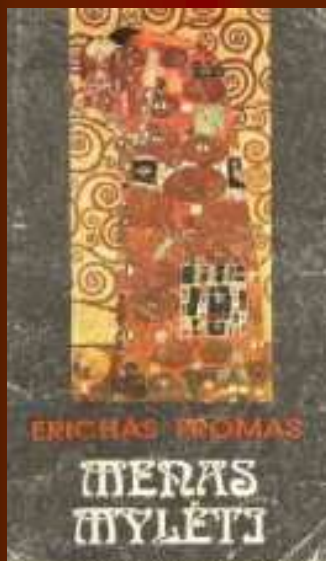
Mažiau smagus aspektas (I)

Natūralu viltis, kad dvidešimt metų yra pakankamas laikas rasti psichoanalitinio vertimo tradicijai, yra kuo remtis verčiant psichoanalitinius tekstus, tačiau mes tebesusiduriame su ***nepatikimo vertimo sindromu:***

- Nenuoseklūs ar netikslūs sąvokų vertimai
- Nevykęs psichoanalitinės minties perteikimas

Mažiau smagus aspektas (II)

Ta pati knyga / kt leidėjai / kt vertėjai

Vertė
Leonarda
Jakentaitė

Nikolajus Berdiajevas
"Erosas ir asmenybė"
Erichas Fromas "Menas
mylėti"
Otas Veiningeris "Lytis ir
charakteris"

Vertė
Jolanta
Kriūnienė

Ar mums turi rūpėti

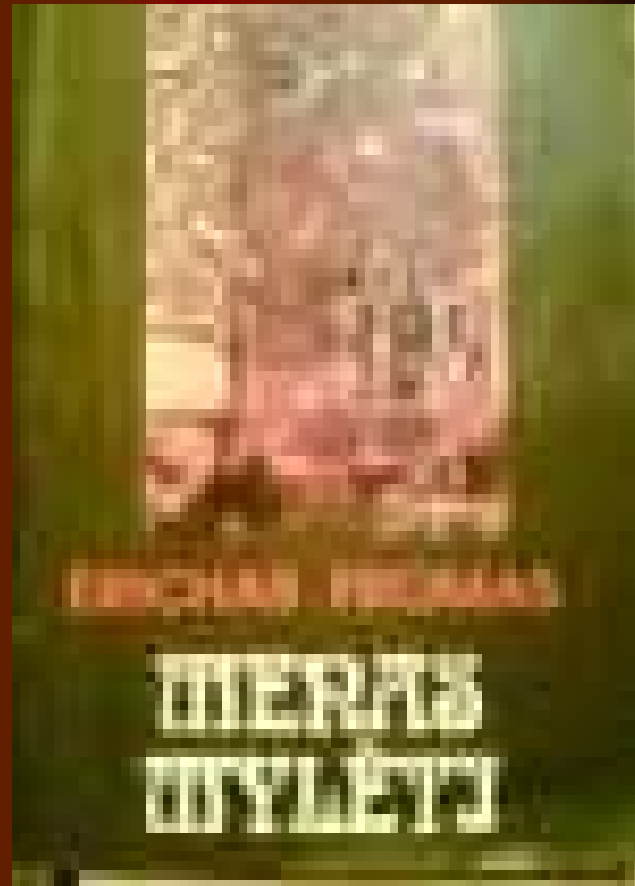
- kaip psichoanalizės tekstai prakalbinami lietuviškai?
- kokiomis drapanomis jie rengiami?
- ar vertimai nekelia painiavos kitų protuose?
- kaip tai atsiliepia mūsų pačių tapatumui?

Alternatyvos

- PEP-WEB elektroninėje internetinėje bibliotekoje yra apie 80.000 mokslinių straipsnių anglų kalba.
- Vokiečių, prancūzų, italų, ar Lotynų Amerikos psichoanalizės mokyklos mums menkiau žinomos, bet tai irgi neišsemiami aruodai.
- Daug rusų kalba leidžiamos psichoanalitinės literatūros (nemaža rusiškos psichoanalitinės literatūros dalis kol kas serga ta pačia *nepatikimo vertimo liga*).

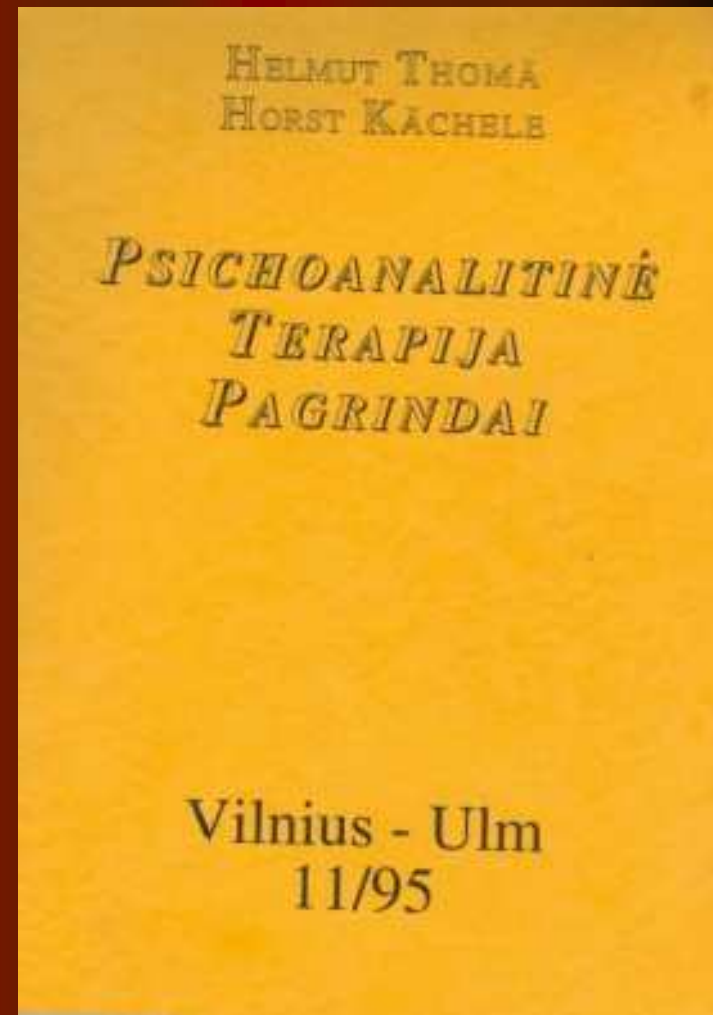
Vertėjai iš LPaD

- Labiausiai pasisekė toms knygoms, kurias vertė psichoanalizę išmanantys profesionalai ir ar mūsų draugijos nariai:
- Dar 1992 metais išleistas, tiksliai perteikiantis mintį Ėricho Fromo „Menas mylėti“ – vienos iš mūsų draugijos įkūrėjų filosofės **Leonardos Jakentaitės** darbas.

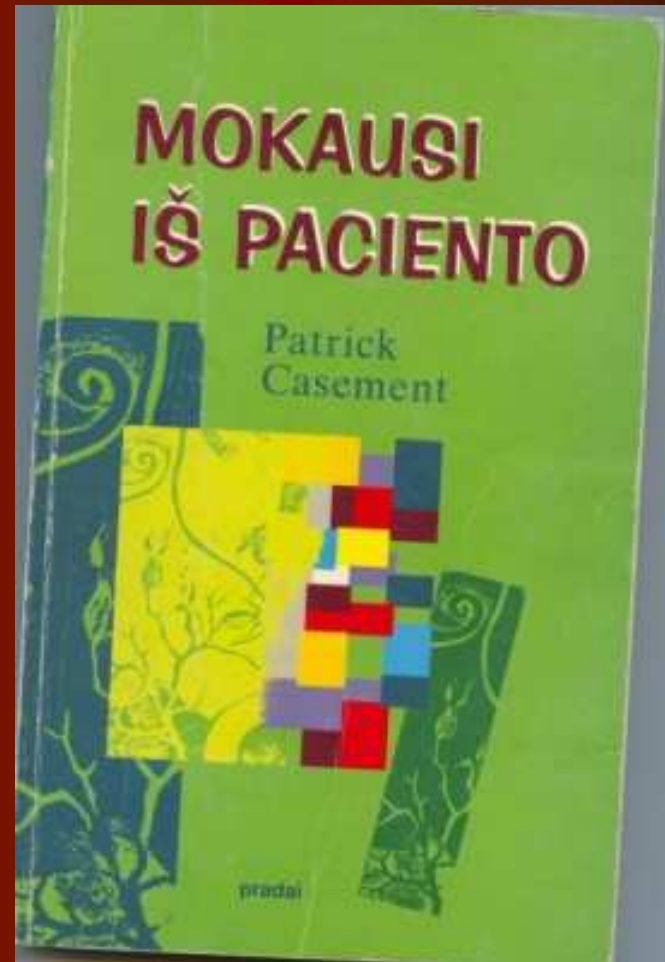
Vertėjai iš LPaD

- Fragmentai iš Helmut Thoma ir Horst Kachele „Psichoanalitinės terapijos“ pasklido nedideliu, tais 1995 –ųjų metų laikais vis dar populiariu „samizdato“-lietuviškai „savilaidos“ būdu; tekstą redagavo **Liuda Tamulionytė**, o drauge su ja vertė **Birutė Didžiokaitė, Leonarda Jakentaitė, Vitalija Mickutė, Jūratė Ulevičienė**.

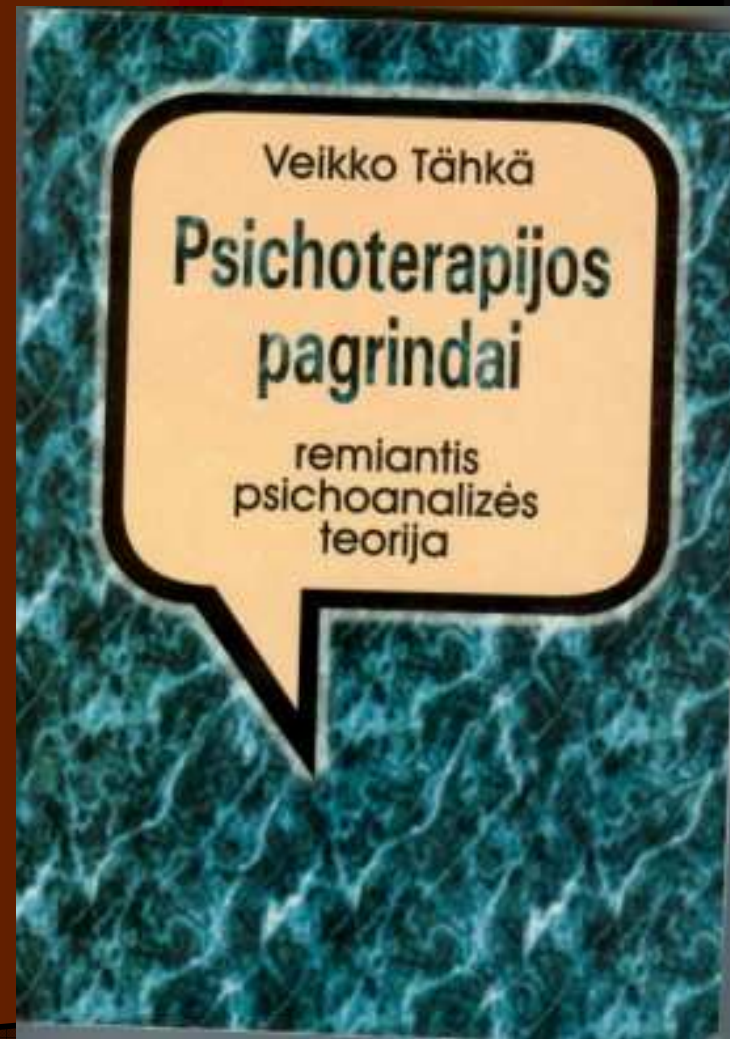
Vertėjai iš LPaD

- **Birutė Didžiokaitė,** 1997 iš anglų kalbos išvertusi P.Casement „Mokausi iš paciento“.

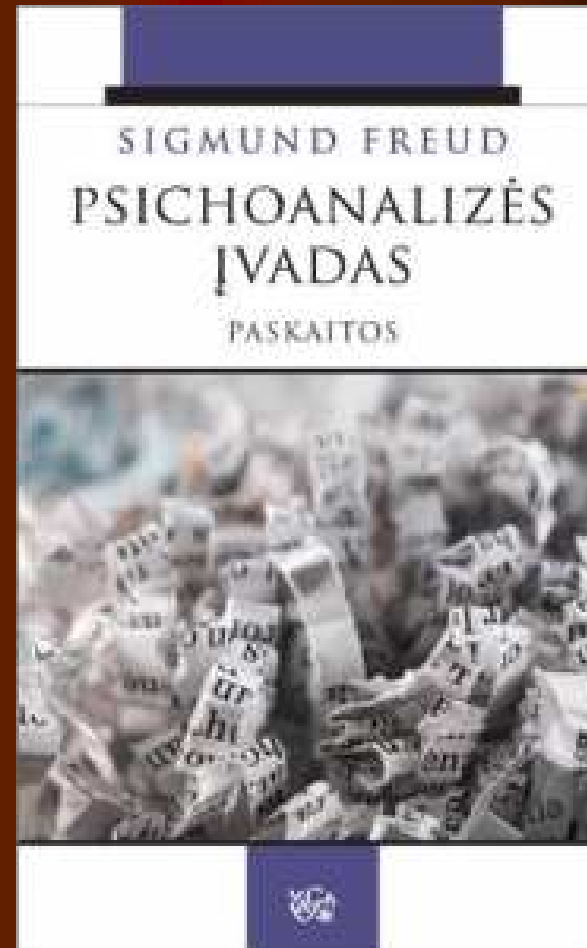
Vertėjai iš LPaD

- **Rimvydas Augis, Levas Kovarskis, Stasė Meškauskienė, Virginijus Pocius ir Aušra Vičinitė**, iš suomių kalbos drauge išvertę Veikko Tahkos vadovėlį, kurio leidimas, deja, užtruko iki 1999.

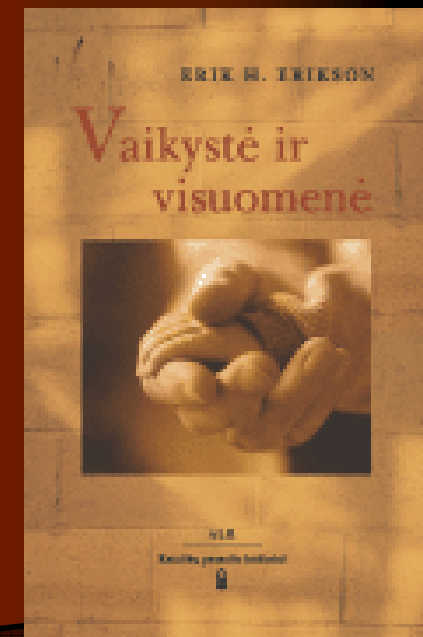
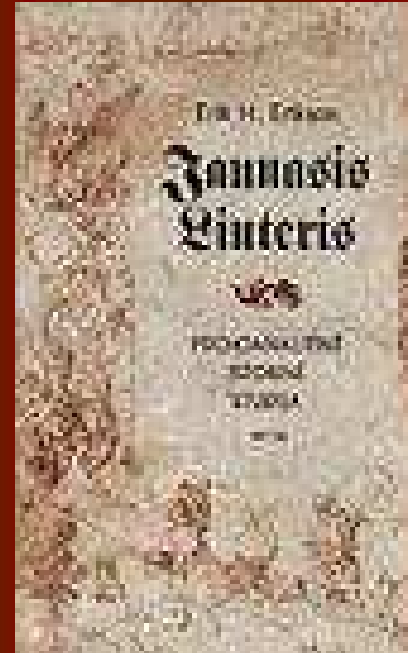
Tiesiog geri vertėjai

- Galvą lenkiu už S.Freudo vertimus iš vokiečių kalbos - **Austėjai Merkevičiūtei**, gražia ir aiškia kalba išvertusiai „Psichoanalizės įvadą“.

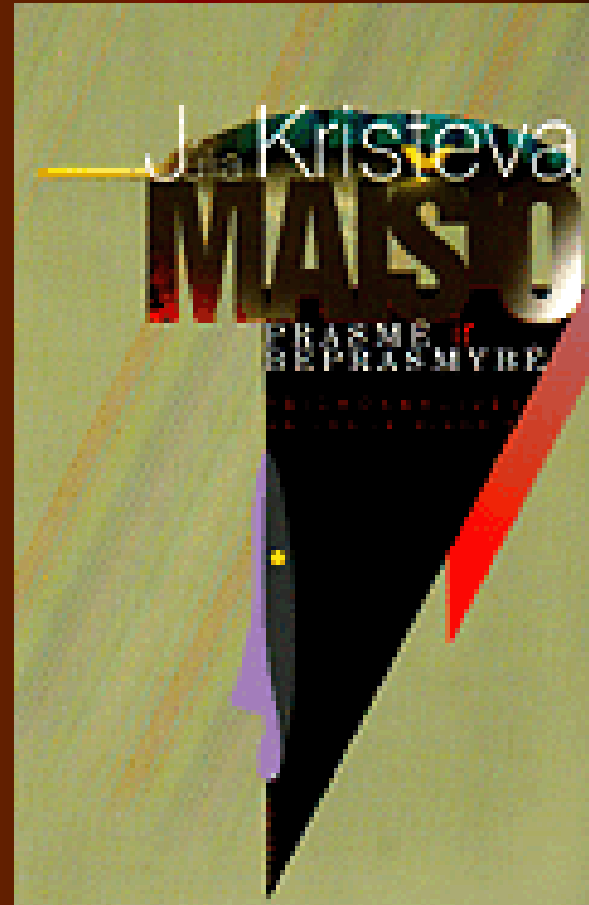
Tiesiog geri vertėjai

- Už puikius Eriko Eriksono vertimus turėtume būti dėkingi Kiprui Simulynui ir Anitai Kapočiūtei bei Linai Jurėnienei.

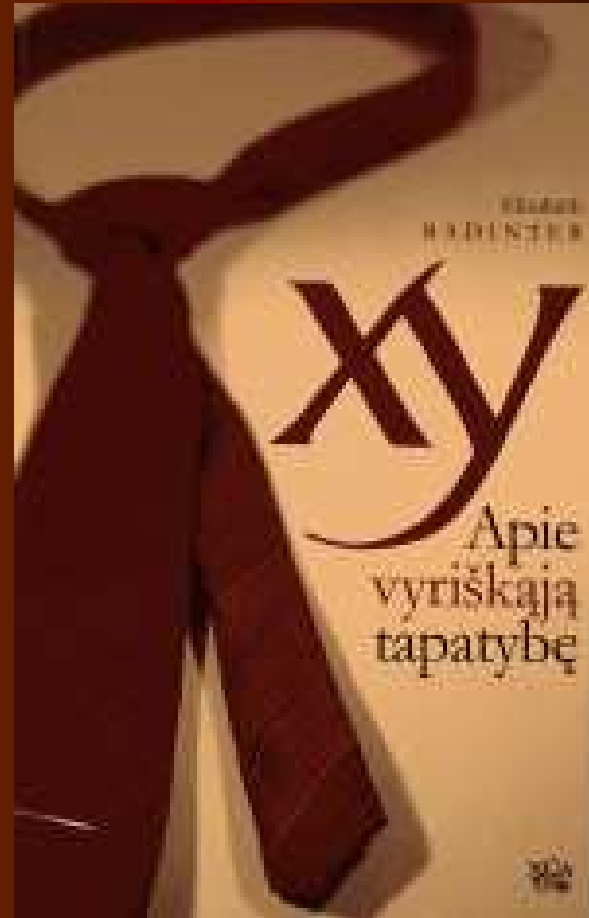
Tiesiog geri vertėjai

- Pasisekė ir Julijai Kristevai: jos „Maišto prasmė ir beprasmybė“ pateko į puikios vertėjos ir literatūros tyrinėtojos **Galinos Baužytės-Cepinskienės** rankas.

Tiesiog geri vertėjai

- Beveik nepastebėta praslydo Elisabeth Badinter „XY. Apie vyriškąją tapatybę“, kurią lietuviškai prakalbino profesionali vertėja – **Violeta Tauragienė**

Kitos detalės

- Dauguma gerų vertimų buvo remiami – Atviros Lietuvos knygos fondo, Culture 2000 fondo, LKM spaudos ir sporto rėmimo fondo, užsienio šalių ambasadų ir t.t.
- Psichoanalitinę literatūrą leidžia įvairiausios leidyklos, netgi netikėtos leidyklos, pav. - „Katalikų pasaulis“, „Charibdė“, „Pradai“, „Aidai“ ir, žinoma, „Vaga“.

Ko reikia norint gerai išversti psichoanalitinį tekstą?

- Ar pakanka gerai išmanyti vertimo amatą?
- Ar reikalingas ir pačios psichoanalizės išmanymas?
- Ar galima apsiriboti kertinėmis sąvokomis, bent jau besiformuojančios tradicijos?

Nepatikimo vertimo sindromas

- Galima spėti, kad geras vertėjas nepagadins knygos, net jei jis ir nėra psichoanalizės žinovas.
- Su tuo nesutinka S.Freudą vertusi Austėja Merkevičiūtė, tvirtinanti, kad vertėjas privalo įsigilinti į psichoanalizės teoriją.
- Pav. puikiame A.Gailiaus vertime (S.Freudas. Anapus malonumo principo) galima rasti ginčytinų vietų: „Trieb“ jis verčia kaip „potraukį“, nors psichoanalizės terminijoje jam teiktinas „varos“ terminas.
- Prastai išverstame Thomas Auchter ir L.V.Strauss „Psichoanalizės terminų žodynyje“ (2003) vertėja Snieguolė Vingienė perrašė ir neatpažįstamai iškraipė kai kuriuos apibrėžimus ir sąvokas.

T.Aucher ir L.V.Strauss „Psichoanalizės terminų žodynelis“, Vaga, 2003.

Sąvoka psichikos „sutrikimas“ ne visai tiksliai apibūdina prasmingą funkcionalumą ir gebėjimą apdoroti, kuris būdingas simptomui arba ligai. Pirmiausia jis sugestionuoja poreikį pašalinti sutrikimą, per daug nesigilinant į šio poreikio motyvus ir bandymus įveikti sutrikimą. Pacientui rodoma pagarba ir atžvilgis į jo ligištą būklę apskritai skatina sveikimo tendencijas ir savigydos galias.

Vertėja Snieguolė Vingienė

Psichikos „sutrikimo“ sąvoka neatspindi fakto, kad simptomas ar liga prasmingai funkcionalūs, yra konflikto apdorojimo rezultatas. Mat ši sąvoka pirmiausia sugestionuoja būtinybę pašalinti sutrikimą, užuot skatinusi ir padėjusi suvokti, kokius motyvus ir mėginimus įveikti konfliktą slepia simptomas. Pagarba ir dėmesys paciento tokiai-būčiai, kaip iš esmės prasmingai, kad ir kokia ligištai ribota būtų ši būtis, priešingai, gali paskatinti sveikimo tendencijas ir savigydos galias.

*Austėja Merkevičiūtė.
Išversti, suversti, nuversti?
Siaurės Atėnai, 2005-01-25*

...perrašyti T.Aucher ir L.V.Strauss...

Kiti Snieguolės Vingienės vertimai

- *Elke Essman „Dvidešimt sėkme laiduojančių strategijų : kaip prisistatyti darbdaviui“*
- *„1000 geriausių receptų“*
- *„Būtybės šalia mūsų. Paslaptingos augalų ir gyvūnų galios. Supraskime vieni kitus.“*

...perrašytas D.W.Winnicott'as...

Kiti Mildos Morkytės vertimai

- *Roberto Slaterio „29 Džeko Velšo vadovavimo paslaptys“*
- *Michaelio ir Veronikos Haag „Da Vinčio kodas. Neautorizuotas vadovas apie knygą ir filmą“*
- *Beverly Kaye, Sharon Jordan –Evans „Priverskite gerus žmones pasilikti. 26 motyvavimo strategijos užsiėmusiems vadovams“*
- *David Ogilvy „Reklamos žmogaus išpažintis“*

Sąvokos (I)

- *defence – gynyba*
- *self - savastis*
- *false self - netikroji savastis*
 - [palyg. *self psychology - savasties psichologija; false* verstinas kaip *netikroji*, nes šis netikrumas – sąmoningas reiškinys.
- *capacity – gebėjimas*
- *repression – išstūmimas*
- *apsauga*
- *asmenybė, savitumas*
- *apgaulinga asmenybė*
- *galimybė*
- *užgniauzimas, slopinimas, represija*

Sąvokos (II)

- *mutative interpretation – pasikeitimą skatinanti / keičianti interpretacija*
- *acting out – išveika*
- *resistance – pasipriešinimas*
- *drive – vara*
- *Transference – perkėlimas*
- *mutacinė interpretacija, revoliucinė interpretacija*
- *atvaizdavimas*
- *pasipriešinimas, nepritarimas*
- *potraukis, varomoji jėga, impulsas*
- *Transferencija (arba visai dingsta)*

Although it comes out of my psychoanalytical experience I would not say that it could have come out of my psychoanalytical experience of two decades ago, because I would not then have had the technique to make possible the transference movements that I wish to describe.

- *... tuomet dar nebuvo išradęs judesių transferencijos technikos, kurią tuojau pat čia ir aprašysiu.*

- ... tuomet aš aš neturėjai technikos, kuri būtų padariusi įmanomais perkėlimo poslinkius. Tai ir noriu aprašyti.

It contained straightforward and revealing transference material with the analyst as an avaricious dominating woman. This leaves way for her hankering after a former analyst who is very much a male figure for her. ... The patient was pleased that she was dreaming more. Along with this she was able to describe certain enrichments in her actual living in the world.

Jame (sapne) buvo galima atpažinti tiek akivaizdžią, tiek užslėptą informaciją apie godžią ir dominuojančią psichoanalitikę moterį. Tai lėmė jos troškimą susigražinti ankstesnį psichoterapeutą, buvusį jai svarbia vyro figūra. ... Pacientė džiaugėsi, kad ji ėmė daugiau sapnuoti. Be to, ji papasakojo ir apie keletą praturtėjimų realiame pasaulyje.

Jame (sapne) aptinkama tiesmukiška ir apnuoginta perkėlimo medžiaga, kurioje analitikas matomas kaip godi ir dominuojanti moteris. Šitokiu būdu pacientė ilgisi ankstesnio psichoterapeuto, buvusio jai itin svarbia vyro figūra. ... Pacientė buvo patenkinta ėmusi daugiau sapnuoti. Be to, ji sugebėjo apibūdinti kaip jos dabartinis gyvenimas tapo turiningesniu.

a description of the emotional development of the individual cannot be made entirely in terms of the individual,

- *"...individuo emocionēs raidos negalima apibūdinti individualiais terminais, ...*

- *...individuo emocionē raida negali būti apibūdinama remiantis išimtinai individu,...*

"This if reflected back, but only if reflected back, becomes part of the organized individual personality,..."

- *jeigu yra vėliau apmąstomas, - tačiau tik tuomet, jei yra apmąstomas, - tampa sisteminė individo dalimi..."*

- Visa tai, jeigu atspindima atgal, bet tik tokiu atveju jei atspindima atgal, tampa atskiros gerai funkcionuojančios asmenybės dalimi...

Mirror-role of Mother and Family in Child Development

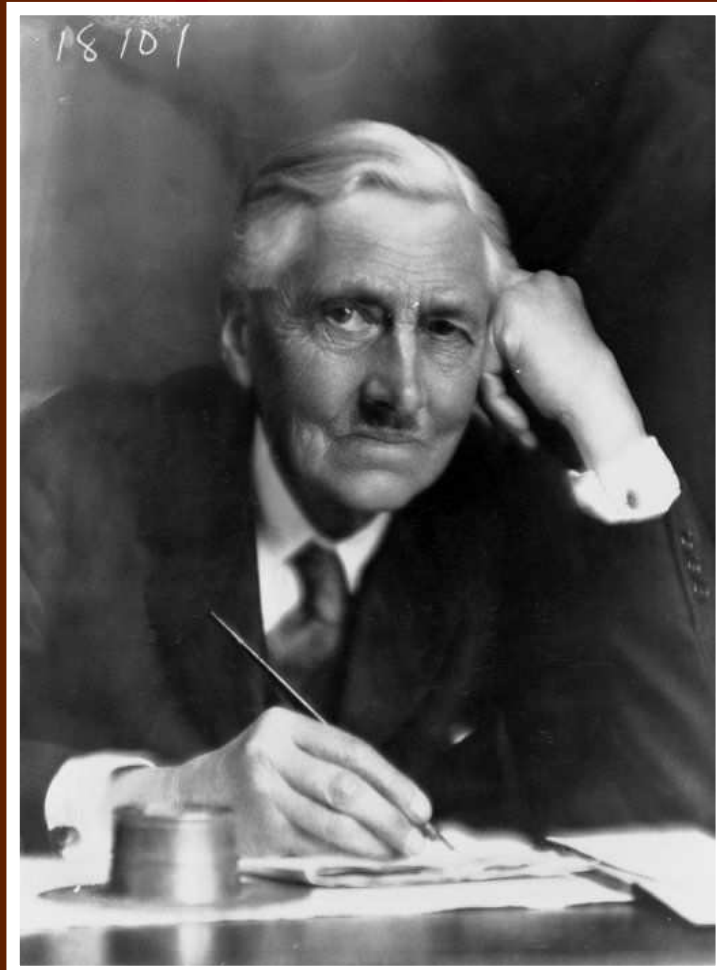
- *Motinos ir šeimos mėgdžioimo vaidmuo vaiko formavimosi procese*
- *Vaiko raidoje motinai ir šeimai tenkantis atspindėjimo vaidmuo*

Karalius Trubis

Suaugusieji vis dar bando atsipirkti už Karaliaus Trubio fazę bandydami suteikti savo kūdikiams teisę atrasti savo pačių asmeninę moralę – tai mes galime aiškiai matyti stebėdami, kaip tėvai reaguoja į indoktrinaciją ir kaip neretai tai gali pereiti į kraštutinumus, kai kūdikiams leidžiama absoliučiai viskas.

Karaliaus Edipo konkurentas?

- Seras Frederic Truby King atkaklus gydytojas individualistas iš Naujosios Zelandijos, daug nuveikęs medicininio švietimo srityje. Pasaulyje išgarsėjo XX a pradžioje kaip vaikų maitinimo ir auklėjimo ekspertas.

F.T.King metodus (I)

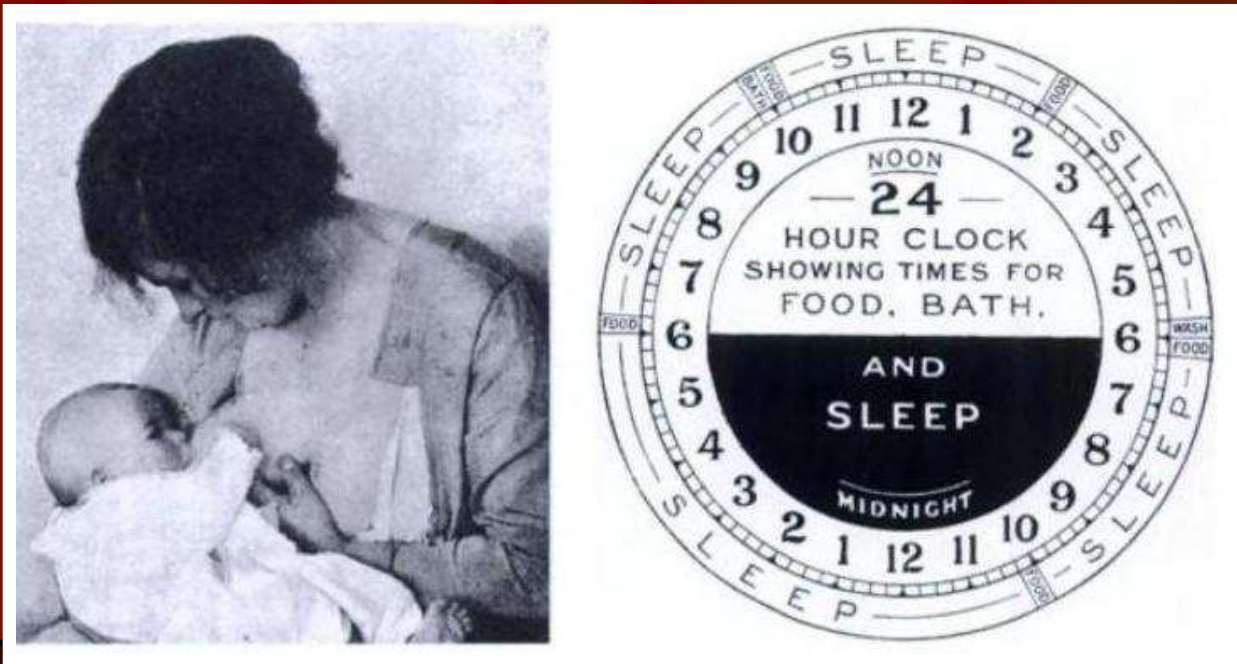
Maitinimas krūtimi

F.T.King metodas (II)

Griežta disciplina:

maitinimas tik tam tikromis valandomis, ir niekada jokio mylavimo, žaidimų ar švelnumo

F.T.King metodus (III)

Tyras oras

arba
daug laiko
lauke

The phase of Truby King is still in process of being lived down by adults trying to give their babies the right to discover a personal morality, and we can see this in a reaction to indoctrination that goes to the extreme of extreme permissiveness.

Suaugusieji vis dar bando atsipirkti už Karaliaus Trubio fazę bandydami suteikti savo kūdikiams teisę atrasti savo pačių asmeninę moralę – tai mes galime aiškiai matyti stebėdami, kaip tėvai reaguoja į indoktrinaciją ir kaip neretai tai gali pereiti į kraštutinumus, kai kūdikiams leidžiama absoliučiai viskas.

Suaugusieji savo elgesiu vis dar atitaisinėja Truby King'o laikotarpio pasekmes, bandydami suteikti savo kūdikiams teisę atrasti asmeninę moralę; tai matome atoveiksmyje į indoktrinaciją, pasireiškiantį kraštutinumų kraštutiniu, kai kūdikiams leidžiama viskas.

Lietuviški psichoanalitinių sąvokų atitikmenys

Jau padarytas didelis darbas, norminant pagrindines sąvokas, tačiau naujosios koncepcijos ir jų vertimai nusipelno atidesnio dėmesio (pav. *holding* (*laikymas* (?)) ar *boring* vs *boredom* (???)).

Galėtume sukurti darbo grupę, kuri susitikdama kelis kartus per metus, aptartų ginčytinus ar sudėtingesnius norminimo atvejus.

Reikėtų konsultacijų su kolegomis iš mums artimų draugijų, lietuvių kalbos instituto.

Jau nusistovėjusių psichoanalitinių sąvokų žodynėlį (bent jau anglų – lietuvių ir lietuvių - anglų) galėtume paskelbti savo draugijos interneto svetainėje, kad juo laisvai naudotųsi kiekvienas, kam to gali prireikti.

Psichoanalitinė biblioteka

- Turime atskleisti naujus psichoanalizės vardus. Kol kas psichoanalizė asocijuojasi su S.Freud'u, o psichoanalizės kritika – su E.Fromm'u. Filosofai dar žino Lacaną, Kristevą, Žižeką, Delauzą (bet irgi per tą pačią - S.Freudo kritikos prizmę)
- Reikėtų sudaryti verstinių psichoanalizės knygų sąrašą (būtina atsižvelgti ir į tai, kad leidyba – komercinis projektas), tarkime, 10 ar 15 knygų
- Reikėtų rasti psichoanalitinės literatūros leidimo bendraminčių – pav. kitose draugijose, Kultūros ir filosofijos institute ar VU Filosofijos fakultete,
- Gal pavyktų inicijuoti psichoanalitinės literatūros vertimų seriją kurioje nors leidykloje
- Pasidomėti galimu tokios serijos finansavimo projektu (per ES fondus ar atskirų šalių ambasadas)
- Svarbiausia, skatinti draugijos narius patiems imtis vertimų ir visokeriopa talkintų jiems šiame darbe

Palinkėjimai LPaD XX-čio proga (perfrazuojant DWW)

- Malonumo žaidžiant (*"Žaidimas neatskiriamas nuo malonumo."*)
- Kūrybiškumo (*"Žaidimas savaime yra terapija"*)
- Būti potencialia erdve psichoanalitinei minčiai